

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Tammela, Joonas; Jarlert, Anders

Title: Ruotsi, Suomi ja akateemisen kirkkohistoriantutkimuksen alkutaival

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2021

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Tammela, J., & Jarlert, A. (2022). Ruotsi, Suomi ja akateemisen kirkkohistoriantutkimuksen alkutaival. Pohjolan historiankirjoitus : tiedeblogi Suomen ja muiden Pohjoismaiden historiografiasta, 26.5.2022. <https://pohjolanhistoriankirjoitus.blogspot.com/2022/05/>

Pohjolan historiankirjoitus

Tiedeblogi Suomen ja muiden Pohjoismaiden historiografiasta - ISSN 2737-1948 / CC BY

[Etusivu](#)[Blogi & toimituskunta](#)[Kirjoita blogiin!](#)[Historiografista tutkimusta](#)

26.5.2022

Ruotsi, Suomi ja akateemisen kirkkohistoriantutkimuksen alkutaival

Joonas Tammela & Anders Jarlert

Akateemisen kirkkohistoriantutkimuksen on katsottu yleistyneen Pohjoismaissa muun historiantutkimuksen vanavedessä 1800-loppupuolella. Tieteenalan pioneereilla oli tiiviit yhteydet erityisesti protestanttisen maailman kirkkohistoriantutkimukseen. Varsinkin alan saksalaisilla virtauksilla ja tutkijoilla oli vaikutuksia alan tutkimusotteen muovautumiseen Ruotsissa ja Suomessa. Kansainväliseen tutkimuskenttään oltiin yhteydessä ennen kaikkea opintomatkojen ja vaikutteiden vastaanottamisen kautta.

Huolimatta saksalaisista yhteyksistä ruotsalaisen ja suomalaisen varhaismodernia aikaa käsitelleen kirkkohistoriantutkimuksen julkaisukielissä korostuivat jo 1800-luvun lopulla kotimaiset kielet. Tämän myötä tutkijoiden välisessä kansainvälisessä vuorovaikutuksessa painottui Pohjoismaiden sisäinen vuoropuhelu. Samansuuntaiset kirkkohistoriantutkimuksen tekemisen tavat ja sekä vuosisatainen valtiollinen ja kirkollinen yhteys tekivät – erityisesti vuotta 1809 edeltävän ajan tutkimuksessa – ruotsalaisten ja suomalaisten tutkijoiden välisestä ajatustenvaihdosta relevanttia 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun teologipiireissä.

Sekä Ruotsissa että Suomessa maiden yhteinen historia oli luontainen asia modernin kirkkohistoriantutkimuksen ensimmäisille edustajille, jotka korostivat asian huomioon ottamista tutkimuksessa. Suomalaisen kirkkohistoriantutkimuksen pioneerina pidetty, Suomen Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston professori Herman Råbergh (1838–1920) korosti painokkaasti esimerkiksi suomalaisen saarnan varhaishistoriaa käsittelevän teoksensa alussa, kuinka reformaation vaikutusta suomalaisen evankelisen saarnaustoiminnan erityispiirteisiin saattoi ymmärtää vain tarkastelemalla ilmiötä suhteessa Ruotsin valtakunnan yleisempään kehitykseen (Råbergh 1883, 4–6). Ulkomaanmatkojensa aikana Råbergh ystävystyi useiden ruotsalaisten kirkollisten vaikuttajien kanssa, joihin kuului myös Lundin yliopiston professori ja kirkkohistorioitsija Carl Wilhelm Skarstedt (1815–1908).

Pohjolan historiankirjoitus

Tarkastele profiilia

BLOGIARKISTO

[toukokuuta 2022 \(1\)](#)

[huhtikuuta 2022 \(1\)](#)

[maaliskuuta 2022 \(1\)](#)

[helmikuuta 2022 \(1\)](#)

[tammikuuta 2022 \(1\)](#)

[joulukuuta 2021 \(1\)](#)

[marraskuuta 2021 \(1\)](#)

[lokakuuta 2021 \(1\)](#)

[syyskuuta 2021 \(1\)](#)

[heinäkuuta 2021 \(1\)](#)

[kesäkuuta 2021 \(1\)](#)

TUNNISTEET

[1500-luku](#)

[1600-luku](#)

[1700-luku](#)

[1800-luku](#)

[1980-luku](#)

[aateli](#)

[Ahvenkoski](#)

[Aleksanteri I](#)

[arkistolaitos](#)

[baltiansaksalaiset](#)

[Edvard Rodhe](#)

[Eino Jutikkala](#)

[Emanuel Linderholm](#)

[Eva Österberg](#)

[Fredrika Dorotea](#)

[henkilöhistoria](#)

[Henrik Klaunpoika Horn](#)

[Herman Lundström](#)

[Herman Råbergh](#)

[historia](#)

[historiakulttuuri](#)

[historiakuva](#)

[historiankirjoitus](#)

[historiografia](#)

[Hjalmar Holmquist](#)

Suomen Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston kirkkohistorian professori Herman Råbergh. Lähde: Wikimedia.

Myös ruotsalaisen kirkkohistoriantutkimuksen isähahmona pidetty Uppsalan yliopiston professori Herman Lundström (1858–1917) pyrki edistämään julkaisutoiminnassaan ymmärrystä molempien maiden kirkkohistoriasta. Hän esimerkiksi tarkensi (1904) arkistolöydöstensä avulla olemassa olleen suomalaisen tutkimuksen esittämiä käsityksiä tuomiorovasti Peter Melartopæuksen (n.1550–1610) virka-ajasta Turussa. Uriensa loppupuolella Råbergh nimitettiin Uppsalan yliopiston kunniatohtoriksi ja Lundström *Svenska Litteratursällskapet för Finlandin* kunniajäseneksi.

Råbergh ja Lundström myös toimivat alan seurojen perustajina. *Suomen kirkkohistoriallinen seura* perustettiin vuonna 1891 ja *Svenska kyrkohistoriska föreningen* vuonna 1900. Kyseisten seurojen esitelmä- ja julkaisutoiminta oli tärkeässä asemassa suomalaisen tutkimuksen saattamiselle ruotsalaisten lukijoiden saataville ja päinvastoin. Noihin aikoihin Lundström oli ideoinut suomalaisten tutkijoiden kanssa jopa yhteisen ruotsalais-suomalaisen kirkkohistoriallisen seuran perustamista, mikä ei kuitenkaan toteutunut (Ijäs 1993, 145). Kirkkohistorian alan aktiiviset tutkijat kävivät tutkimustoimintansa kansallisista painotuksista huolimatta vuoropuhelua toistensa kanssa tehdessään varhaismodernia aikaa koskenutta tutkimusta.

Uppsalan yliopiston teologisen tiedekunnan edustajia vuonna 1911. Vasemmassa reunassa professori Herman Lundström. Lähde: Wikimedia.

Suomalaisen lähdekriittisen kirkkohistoriantutkimuksen kehitykseen suuresti vaikuttanut Råberghin seuraaja viranhaltijana, professori Jaakko Gummerus (1870–1933) oli tärkeässä osassa suomalaisten ja ruotsalaisten tutkijoiden välisen vuorovaikutuksen edistämisessä. Gummeruksen oma kontribuutio varhaismodernin ajan tutkimukseen näyttäytyi erityisesti reformaattori Mikael Agricola (n.1510–1557) käsittelevissä tutkimuksissa. Lisäksi Gummeruksella oli merkittävä rooli useiden aikakautta käsittelevien 1900-luvun alkupuolella laadittujen kirkkohistorian väitöskirjojen ohjaamisessa.

Horn-suku
isoviha
Jaakko Gummerus
Johan Jakob Nordström
Juhana-herttua
Juho Rudolf Koskimies
Kaarlo Blomstedt
Karl Adolf Appelberg
kirkkohistoria
kruunu
kulttuurihistoria
Kustaa IV Adolf
Kuurinmaa
maanluovutus
maanomistus
mahtivaltio
Martti Ruuth
menteliteettien historia
menteliteettihistoria
metodologia
mikrohistoria
oikeushistoria
rauhansopimukset
Ruotsi
Ruotsin valtakunta
sotilasvaltio
Suomen historia
Suomen historiankirjoitus
Suomen suuriruhtinaskunta
Suomi
suuri Pohjan sota
talonpoikainen vapaus
talonpojat
tilaperimys
toimijuus
Uudenkaupungin rauha
valtionrakennus
valtiosääntö
varhaismoderni aika
Venäjä
veronkanto
verotus
Viipuri
Viro
vuorovaikutus
väitöskirja

Gummerus pyrki aktiivisesti edistämään suomalaisen tutkimuksen näkyvyyttä ruotsalaisissa tieteellisissä aikakauskirjoissa, ja päinvastoin. Hänellä oli koko uransa ajan varsin tiiviit yhteydet Skandinavian maiden kirkkohistoriantutkijoihin. Vaikka Gummerus oli suuntautunut monessa suhteessa suomalaiskansallisesti ja korosti Suomen alueen kirkkohistorian erityisiä piirteitä, hän pyrki pitämään sen tasapainossa skandinaavisen – ja erityisesti ruotsalaisen – suuntautumisen ja vuorovaikutuksen kanssa. Hänen mukaansa molemmat näkökulmat olivat tärkeitä suomalaisen kirkkohistorian ymmärtämiseksi. Molempien maiden kirkkohistoriallisten seurojen toiminta muodostivat tärkeän väylän Gummeruksen toiminnalle suomalaisen ja ruotsalaisen kirkkohistoriantutkimuksen edistämiseksi. Gummerukselle myönnettiin Ruotsissa Pohjantähden ritarikunnan toisen luokan komentajamerkki ja sekä Lundin yliopiston teologian kunniatohtorin arvo.

Gummerus oli aktiivisesti yhteydessä Herman Lundströmiin heidän edistäessään yhdessä molempien maiden kirkkohistoriantutkimukselle oleellisten lähdekokoelmien julkaisemista. 1900-luvun alkupuolella sekä Ruotsissa että Suomessa julkaistiinkin useita merkittäviä varhaismodernin ajan lähdejulkaisuja, missä kunnostautuivat esimerkiksi Ruotsissa Otto Ahnfelt (1854–1910) ja Suomessa Adolf Alarik Neovius (1858–1913). Lundströmin vieraillessa Suomessa vuonna 1909 hän piti muun muassa esitelmän 1600-luvun oppihistoriasta (1910) *Suomen kirkkohistoriallisen seuran* vuosijuhlissa sekä kävi tiivistä keskustelua suomalaisten kirkkohistorioitsijoiden kanssa. Lundströmista tuli myös *Suomen kirkkohistoriallisen seuran* ensimmäinen kunniajäsen (Ijäs 1993, 145–146).

Herman Råberghin seuraaja professori Jaakko Gummerus. Lähde: Wikimedia.

Gummerus oli aktiivisesti tekemisissä myös Lundin yliopiston käytännöllisen teologian professori Edvard Rodhen (1878–1954) kanssa. Rodhen asema on ollut merkittävä myöhemmälle tutkimukselle hänen varhaismodernin Ruotsin jumalanpalvelustoimintoihin liittyvien julkaisujensa johdosta. Gummerus muun muassa korosti, että Rodhen tutkimus *Ruotsin Raamattuseuran* synnystä 1800-luvun alussa skotlantilaisen lähetyssaarnaaja John Patersonin (1776–1855) toiminnan myötä (1906 ja 1908) oli välillisesti merkityksellistä myös Suomelle, vaikka kyseisen seuran syntyprosessin aikana Ruotsin ja Suomen valtiollinen yhteys päättyikin. Gummerus kirjoittikin itse Patersonin toiminnasta osana *Suomen Raamattuseuran* syntyä autonomian ajan alussa, mikä muodosti suoran jatkon Rodhen tutkimukselle (Ijäs 1993, 255).

Erityisen tiiviisti Gummerus oli yhteydessä Lundin yliopiston kirkkohistorian professori Hjalmar Holmquistin (1873–1945) kanssa, kun he pyrkivät vuosikymmenten ajan kehittämään Suomen ja Ruotsin kirkkohistoriantutkimuksen yhteyksiä (ks. lähemmin Ijäs 1993). He kävivät yhdessä keskustelua tutkimusyhteistyön tiivistämisestä erityisesti maiden kirkkohistoriallisten seurojen julkaisutoiminnan avulla, samoin kuin skandinaavisen kirkkohistoriantutkimuksen saattamiseksi keskieuropalaisiin aikakauskirjoihin. Professorit tekivät myös vierailuja toistensa luo. Heidän vierailujensa yhteydessä pitämät

kirkkohistorialliset esitykset toimivat keskustelunavauksina Ruotsin ja Suomen yhteisestä kirkkohistoriasta (painetuista esitelmistä, ks. esim. Holmquist 1920).

Holmquist ja Gummerus suunnittelivat, että Gummerus olisi kirjoittanut varhaismodernia aikaa käsittelevän jatko-osan Holmquistin reformaatioajan kirkkohistoriaa käsitteelle kirkkohistorian yleisteokselle (1915). Kyseinen suunnitelma jäi kuitenkin lopulta toteutumatta. Holmquistin teoksia, kuten esimerkiksi hänen pitkän aikavälin uskonnonvapauden historiaansa (1929) myös käytettiin pitkään suomalaisen kirkkohistorian yliopisto-opetuksessa 1900-luvun alkupuolella.

Lundin yliopiston kirkkohistorian professori Hjalmar Holmquist. Lähde: Wikimedia.

Pohjoismaisen vuorovaikutuksen ohessa kyseiset tutkijat osallistuivat varhaismodernia aikaa koskeneessa julkaisutoiminnassaan kaikkein aktiivisimmin kansallisen tutkimuskentän parissa käytyihin keskusteluihin. Ruotsissa julkaiseminen ruotsin kielellä on ollut lähtökohtana varhaismodernia aikaa käsittelevässä tutkimuksessa jo 1800-luvun puolivälin jälkeen. Suomalaisessa tutkimuksessa alkoi puolestaan 1900-luvun taitteesta lähtien korostua ruotsin kielen rinnalla suomenkielinen julkaiseminen. J.S. Pajula (1856–1918) oli kirjoittanut 1600-luvun taitteen liturgisia keskusteluja käsittelevän väitöskirjansa suomeksi jo vuonna 1891.

Vuosisadan taitteesta alkaen suomen kieli nousi yleisimmäksi julkaisukieleksi. Tämä luontaisesti vähensi ruotsalaisten tutkijoiden osallistumista – ja mahdollisuuksia osallistua – suomalaisesta tutkimuksesta käytyyn keskusteluun. Suomalaiskansallinen julkaisupolitiikka herätti Ruotsissa aidosti harmistuneita äänenpainoja. Juho Rudolf Koskimiehen (1859–1936) professori ja piispa Carl Fredrik Mennanderin (1712–1786) aikakautta käsittelevän professoriväitöskirjan (1900) julkaiseminen suomen kielellä nosti välitöntä kritiikkiä ruotsalaisissa kirkkohistorian tutkijoissa, jotka toivoivat suomalaisten julkaisevan tutkimusta joko ruotsiksi tai saksaksi. Myös Gummerus keskusteli asiasta Lundströmin kanssa ja painotti omasta näkökulmastaan suomenkielisen julkaisemisen tärkeyttä (Ijäs 1993, 392–393).

Mikäli kielimuuri ei ollut esteenä, myös Ruotsissa luettiin relevanteja teemoja käsittelevää suomalaista varhaismodernia aikaa koskenutta kirkkohistoriallista tutkimusta ja otettiin niiden näkökulmia mielenkiinnolla vastaan. Hyvä esimerkki on käytännöllisen teologian oppiaineessa toiminut Karl Adolf Appelberg (1851–1915), jonka 1500- ja 1600-luvun kirkollisia toimintoja koskeneet teokset huomioitiin laajalti ruotsalaisessa tutkijayhteisössä. Appelbergin sekä reformaation jälkeisten papinvirkojen täyttöä Suomessa käsittelevä väitöskirja (1896) että Ruotsin kirkon oikeudellista asemaa vuoden 1686 kirkkolakia edeltävällä ajalla käsittelevä professoriväitöskirja (1900) arvioitiin *Kyrkohistorisk årsskrift*:n toisessa numerossa (1901) myös ruotsalaiselle tutkimukselle oikein hyödyllisenä, sillä maiden kirkkoinstituutioiden yhteys oli varhaismodernilla ajalla ”melkoisen läheinen” ja tutkimuksissa oli hyödynnetty lähteitä monipuolisesti ja asiantuntevasti.

Sekä Ruotsissa että Suomessa yleistyi 1900-luvun alkupuolella trendi tutkia myös varhaismodernin ajan kirkkohistoriaa uskonnollisen elämän näkökulmista käsin. Ruotsissa erityisesti Uppsalan yliopiston professori Emanuel Linderholmin (1872–1937) varhainen panos tämän tutkimustrendin kehittymiseen oli merkittävä, vaikka varsinainen herätysliikkeisiin liittynyt tutkimussuuntaus yleistyi vasta 1920-luvulta lähtien (Jarlert 1987, 149). Linderholmin pietistijohtaja Sven Rosénin (1708–1750) toimintaa käsitellyt väitöskirja (1911) erosi selkeästi ajan kirkkoinstituutioon keskittyneestä tutkimuksesta.

Myöhemmässä varhaismoderneja herätyksiä käsitelleessä tutkimustoiminnassaan Linderholm korosti myös tulkintaa herätyksen erilaisista ominaispiirteistä valtakunnan eri väestöosien keskuudessa. Muun muassa Carl E.J. Hasselbergin (1856–1938) 1700-luvun norrlantilaisia herätyksiä käsitelleen teoksen (1919) arviossaan *Kyrkohistorisk årskrift*:ssa vuonna 1921 Linderholm huomautti, kuinka Tornionjokilaakson osalta olisi voitu huomioida laajemmin se – osin varhaisemman suomalaisen kirjallisuuden perusteella tulkittu – näkökohta, että valtakunnan suomalaisen väestön keskuudessa ilmenneet herätykset olivat luonteeltaan hurmoksellisempia kuin valtakunnan länsiosassa (Linderholm 1921, 291–292).

Linderholmin herätysliikehdintää koskeva työ vaikutti Suomessa Martti Ruuthiin (1870–1962), joka jo ennen siirtymistään professoriksi Gummeruksen jälkeen oli vaikuttamassa vahvasti kirkkohistorian tutkimukseen ja opetukseen. Herännäispappi Abraham Achreniusta (1706–1769) koskevasta väitöskirjasta (1904) lähtien herätysliikehdinnän tutkimus oli vahvasti läsnä Ruuthin tuotannossa läpi uran. Ruuth vaikutti yleensäkin yhdessä Gummeruksen kanssa merkittävästi koko 1900-luvun alkupuolen suomalaisen kirkkohistoriantutkimuksen suuntaan tutkia kansallista kirkkohistoriaa henkilökeskeisesti. Ruuthin myötä erityisesti kotimaisen uskonnollisen elämän tutkimus herätysliikehdinnän näkökulmasta oli vahvaa 1900-luvun alkupuolella.

Kotimaisesta suuntauksesta huolimatta useat kansallisia aiheita tutkineet väitöskirjat perustuvat 1900-luvun alkupuolella vahvaan arkistotyöhön myös ruotsalaisissa arkistoissa. Lähdeaineiston hyödyntämisen näkökulmasta maiden historiallista yhteyttä ei suinkaan pyyhitty pois. Myös Ruuth oli itse omasta asemastaan käsin aktiivinen ottamaan ajoittain kantaa ruotsalaiseen keskusteluun esimerkiksi syventämällä vuonna 1914 *Kyrkohistorisk årskrift*:ssa Herman Lundströmin aiemmin esittämää tulkintaa Kaarle XII:n uskonnollisesta reseptiosta 1700-luvun taitteessa tarkastelemalla ilmiötä suomalaisen pietistivaikuttaja Peter Schaeferin (n.1660–1729) toiminnan kautta.

Vaikka Ruotsin näkökulmasta välitön tutkimuksellinen keskusteluyhteys alkoi ajan myötä kaventua suomen yleistettyä julkaisukielenä, yhteinen kirkollinen menneisyys on vaikuttanut muun muassa lähdeaineistojen ja tutkimuskohteiden määräytymiseen naapurimaiden välillä. Lisäksi ruotsalaisten tutkijoiden panos oli myöhemminä vuosikymmeninä merkittävä Åbo Akademin kirkkohistorian oppiaineen kehitykseen. Ruotsin ja Suomen historiallinen asema osana protestanttista maailmaa on korostanut 1900-luvun kuluessa kansainvälisestä näkökulmasta maiden yhteistä kirkollista historiaa. Näkökulma painottui selkeästi esimerkiksi Gummeruksen ja Linderholmin kirjoituksissa. Molemmat korostivat Ruotsin valtakunnan elintärkeää historiallista roolia evankelisen uskon puolustajana varhaismodernin ajan Euroopassa (Ijäs 1993, 359, 442; Jarlert 1987, 105–107). Tulkintatavat ovat sittemmin muuttuneet, mutta Ruotsin ja Suomen historiallisella yhteydellä on ollut kauaskantoisia vaikutuksia siihen, kuinka maiden kirkkohistoriallista omaleimaisuutta on tulkittu osana sekä protestanttista maailmaa että laajempaa kristikuntaa.

FM Joonas Tammela on historian väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksella.

TT, dos. Anders Jarlert on kirkkohistorian emeritusprofessori Lundin yliopistossa.

Kirjallisuuslähteet

Appelberg, Karl Adolf, *Bidrag till belysning af sättet för prästjänsternas besättande i Finland från reformationen till medlet af 17:de seklet*. Helsinki 1896.

Appelberg, Karl Adolf, *Bidrag till belysande af kyrkans rättsliga ställning i Sverige och Finland från reformationen intill kyrkolagen 1686*. Helsinki 1900.

Gummerus, Jaakko, *Mikael Agricola. Hänen elämänsä ja kirjallinen toimensa*. Gummerus 1903.

Gummerus, Jaakko, *John Patersonin vaikutus Suomessa. Päiväkirjamuistiinpanoja ja kirjeitä*. Suomen kirkkohistoriallinen seura 1912.

Holmquist, Hjalmar, *Från Swedenborgs naturvetenskapliga och naturfilosofiska period. Föredrag vid Kyrkohistoriska Samfundets årsfest den 18 januari 1913*. Teoksessa *Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja* 3 (1920), 1–55.

Holmquist, Hjalmar, *Den lutherska reformationens historia. Ett bidrag till det stundande 400-års jubileet*. Norstedt 1915.

Holmquist, Hjalmar, *Tvång, tolerans, samverkan. Tre huvudperioder i kristendomens historia*. Gleerup 1929.

Koskimies, Juho Rudolf, *Kaarle Fredrik Mennander ja hänen aikansa. Kirkkohistoriallinen tutkimus*. Turku 1900.

Levin, Herman, Arvio teoksista Karl Adolf Appelberg: Bidrag till belysning af sättet för prästtjänsternas besättande i Finland från reformationen till medlet af 17:de seklet (1896) ja Karl Adolf Appelberg: Bidrag till belysande af kyrkans rättsliga ställning i Sverige och Finland från reformationen intill kyrkolagen 1686 (1900). Teoksessa *Kyrkohistorisk årsskrift* 2 (1901), 299–313.

Linderholm, Emanuel, *Sven Rosén och hans insats i frihetstidens radikala pietism*. Almqvist & Wiksell 1911.

Linderholm, Emanuel, Arvio teoksesta Carl J. E. Hasselberg: Norrländskt fromhetslif på sjuttonhundratalet (1919). Teoksessa *Kyrkohistorisk årsskrift* 21 (1921), 283–297.

Lundström, Herman, Karl XII – Messias, en i utlandet omkring år 1718 omfattad trossats. Ett nytt bidrag till de kiliastiska rörelsernas historia. Teoksessa *Kyrkohistorisk årsskrift* 3 (1902), 1–18.

Lundström, Herman, P. Melartopæus' herdabref till Åbo stifts prästerskap 1595. Teoksessa *Kyrkohistorisk årsskrift* 5 (1904), 185–203.

Lundström, Herman, En epokgörande kyrklig och akademisk fejd under 1600-talet. Föredrag vid Finska Kyrkohistoriska Samfundets årsmöte den 19 januari 1909. Teoksessa *Suomen kirkkohistoriallisen seuran pöytäkirjat liitteineen* 9 (1910), 37–63.

Pajula, J.S., *Suomen kirkon tilasta liturgisen riidan aikoina*. Hämeenlinna 1891.

Rodhe, Edvard, De svenska bibelsällskapens uppkomst. Teoksessa *Kyrkohistorisk årsskrift* 7 (1906), 135–170.

Rodhe, Edvard, De svenska bibelsällskapens uppkomst. Teoksessa *Kyrkohistorisk årsskrift* 9 (1908), 12–64.

Ruuth, Martti, *Abraham Achrenius. Ajan merkki ajoiltaan I*. Helsinki 1904.

Ruuth, Martti, Karl XII i den mystiska separatistiska profetians ljus. Teoksessa *Kyrkohistorisk årsskrift* 15 (1914), 434–448.

Råbergh, Herman, *Den evangeliska predikoverksamhetens grundläggning och utveckling i Finland intill år 1640*. Helsinki 1883.

Kirjallisuus

Bexell, Oloph, Edvard M Rodhe. Teoksessa *Svenskt biografiskt lexikon* 30 (1998–2000).

Bexell, Oloph, *Teologiska fakulteten vid Uppsala universitet 1916–2000. Historiska studier*. Acta Universitatis Upsaliensis 2021.

Bonsdorff, Max von, *Herman Råbergh. En förgrundsgestalt i Finlands kyrka II. Professorsåren och biskopstiden*. Förbundet för Svenskt församlingsarbete i Finland 1962.

Heikkilä, Markku, Teologia. Teoksessa Päiviö Tommila (toim.), *Suomen tieteen historia 2. Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*, 18–63. WSOY 2000.

Holmquist, Hjalmar, Herman Lundström. Teoksessa *Kyrkohistorisk årsskrift 17* (1916), v–xxiii.

Ijäs, Matti, *Jaakko Gummerus kirkkohistoriantutkijana*. Suomen kirkkohistoriallinen seura 1993.

Jarlert, Anders, *Emanuel Linderholm som kyrkohistoriker*. Lund University Press 1987.

Jarlert, Anders, Carl W. Skarstedt. Teoksessa *Svenskt biografiskt lexikon 32* (2003–2006).

Kansanaho, Erkki, Practical Theology. Teoksessa Lennart Pinomaa (toim.) *Finnish theology past and present*, 109–159. Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura 1963.

Murtorinne, Eino, *Suomalainen teologia autonomian kautena (1828–1918)*. Gaudeamus 1986.

Pirinen, Kauko, Church History. Teoksessa Lennart Pinomaa (toim.) *Finnish theology past and present*, 29–67. Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura 1963.

Rodhe, Edvard, Otto N T Ahnfelt. Teoksessa *Svenskt biografiskt lexikon 1* (1918).

Widén, Bill, Kyrkohistoria. Teoksessa Solveig Widén (toim.) *Åbo Akademi 1918–1993. Forskning och institutioner II. Humanistiska fakulteten & Teologiska fakulteten*, 307–319. Åbo Akademis förlag 1993.

Pvm. ~~26.5.22~~

Tunnisteet: Edvard Rodhe, Emanuel Linderholm, Herman Lundström, Herman Råbergh, historiografia, Hjalmar Holmquist, Jaakko Gummerus, Juho Rudolf Koskimies, Karl Adolf Appelberg, kirkkohistoria, Martti Ruuth

Uudemmat tekstit

Etusivu

Vanhemmat tekstit

Tilaa: Blogitekstit (Atom)

Teema: Picture Window. Sisällön tarjoaa Blogger.